

США, НАТО ТА ЄС У МІЖНАРОДНИХ ВІДНОСИНАХ, 1991–1997 РР.

Вербовський В.В.

кандидат історичних наук, доцент,

Гончаренко А.В.,

кандидат історичних наук, доцент, Сумський національний аграрний університет

Ключові слова: США, НАТО, ЄС, міжнародні відносини.

Keywords: USA, NATO, EU, international relation.

На початку 1990-х років Сполучені Штати Америки та їхні головні європейські союзники (вони ж – найбільші держави ЄЕС) лише тимчасово розв'язали безпекову дилему, що постала після закінчення холодної війни між «європейською» (прагнення максимізувати потенціал і авторитет європейської колективної безпеки) і «атлантистською» (намагання утримати панівну позицію США в НАТО) позиціями.

Різна, часом навіть суперечлива реакція держав-членів на дві найбільші міжнародні кризи, що сталися під час міждержавної конференції 1991 р. з політичного союзу (війна в Перській затоці та початок ворожнечі в Югославії), ще більше ускладнила досягнення компромісу між ними щодо європейської структури безпеки, незалежної від США. Останні в жодному разі не хотіли її появи; але те, як ЄС проявив себе в обох кризах, посилювало у Вашингтоні сумніви щодо його здатності сформувати коли-небудь узгоджену зовнішню і безпекову політику.

Формула з Маастрихтського договору, згідно з якою Західно-Європейський Союз може стати і прототипом оборонної армії ЄС і засобом зміцнення європейського складника НАТО, пропонувалась всім на міждержавній конференції 1996–1997 рр. На той момент, політичні й військові радники президента США Б. Клінтона значною мірою відмовились від непримиренної позиції попередньої адміністрації щодо тіснішої європейської співпраці всередині НАТО.

США відступили, дозволивши новоспеченій СЗБП спробувати свої сили в югославських війнах – болоті, від якого інстинктивно відсахнулись високі американські дипломати. Тож як не парадоксально, у 1996 р. ЄС зробився майже одноставно атлантистським, а Сполучені Штати Америки почали схилитися в бік європеїзму.

У січні 1991 р. члени НАТО дійшли згоди щодо концепції комбінованих спільних сил швидкого реагування. Ця домовленість, яка дозволяла європейським членам НАТО користуватися

натовськими базами і технічними потужностями для операцій поза межами зони НАТО, в яких США не бажали брати участь, засвідчила новий трансатлантичний консенсус щодо європейської безпеки та ролі в ній Сполучених Штатів.

Одразу після боснійської кризи велике значення мав Мадридський саміт НАТО в липні 1997 р., який підтримав розвиток власної оборони й безпеки ЄС, але заявив про свою першість. Лише за місяць перед тим, закриваючи міжурядову конференцію на Амстердамському саміті, держави-члени погодилися додати миротворчі завдання Західно-Європейського Союзу до функцій спільної зовнішньої та безпекової політики, підвищуючи таким чином ймовірність майбутніх миротворчих операцій ЄС. На відміну від 1991 року (під час попередньої міжурядової конференції), цього разу не було дипломатичного втручання США з метою запобігти об'єднанню ЄС і Західно-Європейського Союзу.

Мадридський саміт підтримав також заяви про вступ Чехії, Польщі та Угорщини до НАТО. Проте дебати про розширення НАТО розгнівали багатьох європейців, через те, що американська адміністрація підійшла до одного з найважливіших після холодної

війни питань європейської безпеки з відвертим свавіллям.

Отже, Сполучені Штати Америки одноосібно вирішували, які країни Центральної та Східної Європи приєднуються до НАТО першими, і коли вони це зроблять. Крім того, в Конгресі США членство в ЄС розглядали або як заміну членству в НАТО, або як розраду для тих країн Центральної та Східної Європи, яких туди поки не взяли. Такі уявлення, разом з критикою на адресу ЄС за повільне розширення та відштовхування Туреччини, свідчили про цілковите нерозуміння природи й механізмів ЄС в американських політичних колах.

Література

1. Бжезинский З. Ещё один шанс. Три президента и кризис американской сверхдержавы / З. Бжезинский. – М.: Международные отношения, 2007. – 240 с.
2. Бодмен Р. Канадская дипломатия и ООН / Р. Бодмен // США: экономика, политика, идеология. – 1992. – № 7. – С. 98-116.
3. Давыдов Ю.П. «Старый» европеизм против «нового» атлантизма / Ю.П. Давыдов // США-Канада: экономика, политика, культура. – 2003. – № 9. – С. 3-20.
4. Шишков Ю.Ф. НАФТА: истоки, надежды, перспективы / Ю.Ф. Шишков // Мировая экономика и международные отношения. – 1994. – № 11. – С. 123-136.